

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(3)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 270 sahifa,
1-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyuu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Bo'lajak chet tili o'qituvchilarining innovatsion pedagogik kompetentligini rivojlantirish mexanizmi	10
<i>Mirzaraxonova Maftuna Ibroximjon qizi</i>	
Elementlarini integratsiya qilish: nazariy va amaliy yondashuv	13
<i>Ne'matov Karimjon Shavkat o'g'li</i>	
O'qish savodxonligi darslarida kitobxonlik kompetensiyasini rivojlantirishning innovatsion yondashuvlari ...	19
<i>Mahmudova Shoira Shavkat qizi</i>	
O'zbek milliy musiqasi asosida talablarda estetik did va ijro madaniyatini rivojlantirish metodikasi.....	25
<i>Gadoyeva Muborak Jumaqulovna</i>	
O'quvchilarning yozuv kompetensiyasini baholash mezonlarini takomillashtirish masalalari.....	30
<i>Abdurashidova Xafiza Abdurashidovna</i>	
Xurshid Do'st Muhammad qissalarida rivoyatchi strategiyasi.....	34
<i>Uzoqova Nargiza Yuldosh qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni shakllantirishda innovatsion texnologiyalarining ahamiyati	37
<i>Eshpulatov Shakir Nabiyevich, Ahrorova Ozoda Amriddinovna</i>	
"Xonada o'simliklarni o'stirish" intellekt xaritasi (Mind Map) yordamida o'quvchilarda ekologik tarbiya va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish	41
<i>G'aniyev Abduqahhor Gadoyevich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda amaliy mashg'ulotlarning tashkiliy-pedagogik jihatlari.....	46
<i>Joldasov Ixtiyor Suyundikovich</i>	
Boshlang'ich sinflarda iqtisodiy tarbiyani shakllantirishning zamonaviy pedagogik texnologiyalari	50
<i>N. Asadov</i>	
Bo'lajak pedagoglarni tayyorlashda kreativ kompetentlik va kasbiy muvaffaqiyat o'rtasidagi bog'liqlik mezonlari.....	53
<i>G. Xamidova</i>	
Gamifikatsiya elementlarining bakalavr talabalarini raqamli resurs yaratishga motivatsiyasiga ta'siri	56
<i>Maxkamova Dilshodaxon Xabibjon qizi</i>	
The Influence of Family Parenting Style on the Formation of Primary School Students' Personality	59
<i>Berdiyeva Mohloroyim Mirzohid qizi</i>	
Noto'liq oilalardagi onalarning tarbiyaviy uslublari va farzandlarining ijtimoiy-psixologik moslashuvi (O'zbekiston namunasida).....	64
<i>Ismoiljonov Ravshan Baxtiyor o'g'li</i>	
Raqamli pedagogika sharoitida interfaol ta'lim metodlari asosida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini shakllantirish.....	69
<i>Jumaniyozova Donoxon Olimboyevna, Bekmuratova Muhayyo Uralbayevna</i>	
Matematika ta'limida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning metodik asoslari.....	73
<i>Mirzayeva Shahlo, Qodirova Muattar Ithom qizi, Rovshanova Yulduz Shovkat qizi</i>	
O'qishga motivatsiya tushunchasi uning nazariy-psixologik tahlili.....	77
<i>Azimova Rushana Zokirjon qizi</i>	
Oliy ta'lim talabalarida akademik prokrastinatsiyaning prediktorlari: akademik motivatsiya, umid va shaxs xususiyatlari	81
<i>Shodiboyev Shohruh Shuhrat o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida rivojlantiruvchi markazlar integratsiyasini ta'minlash metodikasi.....	86
<i>Qahhorova Sevara Alimardonovna</i>	
O'quvchi-yoshlarni virtual olam ta'siridan himoya qilishning nazariy asoslari.....	90
<i>Isayeva Gulii Parpiyevna, Ravshanov Umidjon Abdiqodir o'g'li</i>	

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematik tafakkurni oshirishda mantiqiy masalalarning o'rni	93
<i>Xilvatova Go'zal Sultonovna</i>	
Pedagogika tarixini o'qitishda talabalarda tarixiy tafakkurni rivojlantirish	97
<i>Jurayev Bobomurod Tojiyevich</i>	
Bolalarda ona tilida tinglash hissini rivojlantirish usullari	101
<i>Nurmatova Muxlisa Akmal qizi</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida ingliz tilini o'qitish samaradorligini oshirish (Kahoot, Quizlet va Moodle platformalari misolida)	106
<i>Yusupova Shahnoza Abduxafizovna</i>	
Sport maktablarida 16–18 yoshli nayza uloqtiruvchi sportchi-qizlarda portlovchi kuchni rivojlantirish	111
<i>Tursunova Surayyo Botir qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida pedagog kadrlarning uzluksiz kasbiy rivojlanishini ta'minlashda "Kasbiy rivojlanish kuni" va "Kasbiy rivojlanish soati" tadbirlari: amaliyot tahlili	115
<i>Gaffarov Azizjon Muhammadsaidovich</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarining faoliyatini samarali tashkil etishning nazariy jihatlarini (Learning outcomes) asosida	124
<i>Rabbimova Shaxnoza Soyib qizi</i>	
Bo'lg'usi o'qituvchilarda axloqiy madaniyat fazilatlarini qaror toptirishning pedagogik mexanizmlari	128
<i>G'aniyeva Sayyora Saidmurod qizi</i>	
Yengil atletikachilarning musobaqa jarayonida tibbiy-pedagogik monitoringini takomillashtirish	132
<i>Mamadaliyev Abror Akbarjonovich</i>	
Sun'iy intellekt yordamida rus tilini o'qitish va uning samaradorligi	137
<i>Yagafarova Nazilya Rafailovna, Nazarov Sardor, Onorboyev Kamronbek</i>	
O'quvchilarda ilmiy dalillarni tahlil qilish va xulosa chiqarish kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi	142
<i>Baymurotova Mukaddas Xamdorovna</i>	
Ilmiy muxokamalarda pragmatik kompetentlikning roli	150
<i>Eshbo'riyeva Aziza Muhiddinovna</i>	
Talabalarda kognitiv-pragmatik kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning mazmuni	155
<i>To'rabekova Aziza Mirzabek qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda motivatsiyani shakllantirishda interaktiv metodlarning o'rni	159
<i>Qamchibekova Roziyaxon Xasanboy qizi</i>	
Проблема разграничения понятий "концепт" и "понятие" в современной лингвистике: лингвосомиотический и когнитивно-дискурсивный анализ	164
<i>Якунина Ангелина Алишеровна</i>	
Sun'iy intellekt texnologiyalari asosida amaliy bezak san'ati naqsh elementlarini raqamli qayta ishlash va arxivlashtirish	169
<i>Jabbarov Rustam Ravshanovich</i>	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining yozuv kompetensiyasini rivojlantirishda Design Thinking texnologiyasining metodik imkoniyatlari	176
<i>Amanbayeva Oydin Urazali qizi</i>	
Tez qalamchizgi mashqlarida psixologik-pedagogik yondashuvlarning ahamiyati	181
<i>Suyunov Navro'z Alisher o'g'li</i>	
Innovatsion yondashuv orqali bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini rivojlantirish konsepsiyasi	186
<i>Xalilov Lenar Shevketovich</i>	
Tarbiya fani asosida o'quvchilarda huquqiy kompetentlikni rivojlantirish imkoniyatlari	190
<i>Jumanova Xafiza Xoliqulovna</i>	
Samarqand arxitektura-qurilish instituti va shahar infratuzilmasi rivojlanishi o'rtasidagi bog'liqlik (1950–1990-yillar)	195
<i>Abulqosimova Dildora Asrorovna, O'ralov Sodiqjon</i>	
Rivojlanishida nuqsoni bor bolalar ta'limida ikkilamchi cheklovlarni kamaytiruvchi ta'lim texnologiyalari	199
<i>Qo'ziyeva Shahnoza Muhammadsoli qizi</i>	

MUNDARIJA	CONTENTS	O'quvchilarda milliy g'oya va mafkurani rivojlantirishda mumtoz musiqaning o'rni va ahamiyati 202 Baymanova Feruza Abralovna
		Ommaviy jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini tashkil etishning pedagogik asoslari 207 Xayitova Ulfatoy Tursunovna
		Yuqori sinf o'quvchilarida ijtimoiy faollikni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari 211 Turg'unboyev Sirojiddin Faxriddinovich
		Muhandislik ta'limida Bernulli va Puasson taqsimotlarini texnologik jarayonlar misolida o'qitish metodikasi... 216 Qo'ziboyeva Nozima Yoqubjon qizi, Maxmanazarov Sardor Toirjon o'g'li, Saydullayev Asadbek Xayrullo o'g'li
		Психолого-педагогические основы обучения теме “производная” в курсе алгебры и начал анализа президентской школы 225 Шахноза Холмуродова Зоир кизи
		O'qish savodxonligi darslarida Bloom taksonomiyasi va 4K kompetensiyalarining integrativ modeli 234 Farsaxonova Mastura Jalol qizi
		Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim sifatini baholash mezonlari va monitoring tizimini takomillashtirish: indikatorlar asosidagi boshqaruv modeli 241 Jo'rayeva Dilrabo Kamoliddin qizi
		Maxsus mashqlar yordamida start tezligini oshirish metodikasi 244 Sitara Elova Axmatqulovna, Panjiyeva Gulzoda Eshdaviyat qizi
		Amudaryo foreli (<i>Salmo trutta oxianus</i>) O'zbekiston hududida tarqalishi va ekologiya ta'siri..... 248 Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Xolmo'minova Sevinch Sirojiddinova, Qurbonazarova Marjona Zokirovna
		Suv va quruqlik muhitiga moslashgan amfibiyalarda adaptatsiya xususiyati 251 Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Axmatmatova Feruza Shamsiddin qizi, Qo'ldoshova Ruxshona Navro'z qizi
		O'zbekistonda tarqalgan kaptarsimonlar xilma-xilligi, ularni tarqalishi, biologik xususiyatlari va amaliy ahamiyati 255 Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Xolmo'minova Jasmina Baxtiyor qizi, Saidova Dilnoza Rustamovna
		Surxondaryo viloyatidagi qo'lqanotlilar turlarining morfologik tasnifi va hududiy farqlari 259 Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Yarashova Sarvara Islomovna, Bahromova Shahzoda Abduqodirovna
		Игровые технологии как средство активизации коммуникативной деятельности учащихся на занятиях по русскому языку 267 Халикова Гульбахор Исановна

O'ZBEKISTONDA TARQALGAN KAPTARSIMONLAR XILMA- XILLIGI, ULARNI TARQALISHI, BIOLOGIK XUSUSIYATLARI VA AMALIY AHAMIYATI

Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna

Termiz davlat pedagogika instituti

“Kimyo-biologiya” kafedrası v.b.dotsenti

Xolmo'minova Jasmina Baxtiyor qizi

Saidova Dilnoza Rustamovna

Termiz davlat pedagogika instituti

Biologiya ta'lim yo'nalishining 2-bosqich talabalari

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston faunasida uchraydigan kaptarsimonlar (Columbiformes) turkumining turlar tarkibi, ularning geografik tarqalishi va ekologik xususiyatlari tahlil qilingan. Tadqiqot davomida kaptarlarning turli landshaftlardagi (tog', cho'l va urbanizatsiyalashgan hududlar) hayot tarzi, ko'payish biologiyasi hamda oziqlanish spektri yoritilgan. Shuningdek, kaptarsimonlarning tabiatdagi o'rni, qishloq xo'jaligidagi ahamiyati hamda ayrim turlarning zoonoz kasalliklarni tashuvchi sifatidagi roli kabi amaliy jihatlarga alohida e'tibor qaratilgan.

Kalit so'zlar: Columbiformes, kaptarsimonlar, qushlar xilma-xilligi, yashash muhiti, biologik xususiyatlar, oziqlanishi, ko'payishi, migratsiya, ekologik ahamiyati, foydali qushlar, inson uchun ahamiyati, tabiatni muhofaza qilish.

Abstract: This article analyzes the species composition, geographical distribution, and ecological characteristics of the order Columbiformes found in the fauna of Uzbekistan. The study highlights the lifestyle, reproductive biology, and feeding spectrum of pigeons and doves across various landscapes, including mountainous, desert, and urbanized areas. Special attention is given to practical aspects such as the ecological role of columbids, their significance in agriculture, and the role of certain species as vectors of zoonotic diseases.

Key words: Columbiformes, pigeons and doves, bird diversity, habitat, biological characteristics, feeding habits, reproduction, migration, ecological importance, beneficial birds, importance for humans, nature conservation.

Аннотация: В данной статье анализируются видовой состав, географическое распространение и экологические особенности отряда голубеобразных (Columbiformes), встречающихся в фауне Узбекистана. В ходе исследования освещены образ жизни, биология размножения и спектр питания голубей в различных ландшафтах (горных, пустынных и урбанизированных территориях). Особое внимание уделено практическим аспектам, таким как роль голубеобразных в природе, их значение в сельском хозяйстве, а также роль некоторых видов в качестве переносчиков зоонозных заболеваний.

Ключевые слова: Columbiformes, голубеобразные, разнообразие птиц, среда обитания, биологические особенности, питание, размножение, миграция, экологическое значение, полезные птицы, значение для человека, охрана природы.

KIRISH

O'zbekistonda kaptarsimonlar (Columbiformes) xilma-xil bo'lib, asosan ko'k kaptar, qorasol, kichik musicha, sumbulkabtar kabi turlari keng tarqalgan. Ular o'troq yoki ko'chib yuruvchi bo'lib, shahar va qishloqlarda, to'qay-zorlarda yashaydi, asosan don va o'simlik urug'lari bilan oziqlanadi hamda yiliga bir necha bor ko'payadi. Ekologik ahamiyati zararkunanda hasharotlarni yeyishi va tabiatda urug' tarqatishi bilan bog'liq. O'zbekistonda 4 urug'ga mansub 12 tur uchraydi. Qorabovur, suvbulduruq, ko'k kaptar, govkaptar, klintux, qo'ng'ir kaptar, qumri kabi turlari qisman ovlanadi. Ularning go'shti mazali hisoblanadi. O'zbekistonda tarqalgan turlarning barchasi o'simlik urug'lari bilan oziqlanadi.

Xonaki kaptarlarning 150 ga yaqin zoti mavjud. Barcha kaptar zotlari yovvoyi ko'k kaptardan kelib chiqqan. Oq bovor va qora kaptar kabi turlar O'zbekiston Qizil kitobiga kiritilgan. Turli biotoplarda kaptarsimonlarning tarqalishi va soni ozuqa resurslarining sifati va miqdori, reproduktiv siklining kechishini ta'minlovchi qulay

sharoitlar, boshpana mavjudligi, insonning xo'jalik yuritish faoliyati xilma-xilligi hamda mavsumiylik kabi omillar bilan belgilanadi. Ushbu omillar orasida ozuqa resurslari kaptarsimonlar sonini boshqaruvchi asosiy omil hisoblanadi. Tadqiqotlar olib borilgan turli yashash muhitlarida *Columba livia*, *Streptopelia decaocto* va *Streptopelia senegalensis* turlarining soniga muhit urbanizatsiyalashuv darajasining oshishi ijobiy ta'sir ko'rsatadi, ya'ni urbanizatsiya kuchaygan sari ularning soni ortadi. Aksincha, aholi siyrak yashaydigan va inson faolligi sust bo'lgan hududlarda ushbu turlar soni ham kam bo'ladi.

Kaptarsimonlar orasida sinantrop turlarga *Streptopelia senegalensis*, *Columba livia* va *Streptopelia decaocto* kiradi. Ular, ayniqsa, qish mavsumida maishiy chiqindilar bilan ifloslangan joylarda ko'p uchraydi. Bunday hududlarda yashovchi sinantrop turlar maishiy chiqindilarni iste'mol qilish orqali sanitarlik vazifasini bajarishi bilan birga, chiqindilar tarkibidagi kasallik qo'zg'atuvchi organizmlarni atrof-muhitga tarqatishi natijasida anti-sanitariya holatining yuzaga kelishiga, bunday hududlarning kengayishiga hamda turli kasalliklarning tarqalishiga sabab bo'lishi mumkin. Buxoro viloyatining shahar va qishloqlarida qumrilar kaptarsimonlar turkumi vakillari orasida ko'k kaptardan keyin eng ko'p uchraydigan tur darajasiga yetgan.

Columbiformes vakillari yirik binolarda o'rnatilgan turli uskuna va moslamalarga moslashib, ulardan dam olish, jo'ja ochish, qishlash va tunash uchun foydalanmoqda. Bunday turlarga *Streptopelia senegalensis*, *Columba livia* va *Streptopelia decaocto* ni misol qilish mumkin. Qushlarning bunday joylarda to'planishi ularning odamlar bilan aloqasini yaqinlashtiradi, bu esa parazitlar va kasallik qo'zg'atuvchi organizmlarning odamlarga o'tishi, tarqalishi va yuqishini osonlashtiradi.

Columbiformes turkumining tarqalishi, migratsiya yo'llari, populyatsiya soni dinamikasi hamda keng tarqalgan turlarini zamonaviy raqamli texnologiyalar yordamida o'rganish dunyo miqyosida olib borilmoqda. *Columbiformes* populyatsiyasining zamonaviy holatini baholash va har bir turdan samarali foydalanish usullarini ishlab chiqishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'zbekiston ornitofaunasida kaptarsimonlar (*Columbiformes*) turkumini o'rganish tarixi bir necha bosqichlarni qamrab oladi. Ushbu guruhning taksonomik tarkibi va tarqalish qonuniyatlari bo'yicha dastlabki fundamental ma'lumotlar R.N. Meklenbursev (1951) hamda O.V. Mitropolskiy (1987) kabi yirik ornitologlarning asarlarida o'z aksini topgan. Ular tomonidan O'zbekiston hududida uchraydigan kaptarlarning asosiy turlari, ularning uya qurish biotoplari va mavsumiy migratsiyasi tizimli ravishda bayon etilgan.

Markaziy Osiyo sharoitida kaptarsimonlarning ekologik xususiyatlari va soni dinamikasi bo'yicha M.M. Ostapenko tomonidan 1990-yillarda olib borilgan tadqiqotlar alohida ahamiyatga ega. Uning ishlarida kaptarlarning turli landshaftlarda, ayniqsa, cho'l va adir mintaqalarida tarqalish zichligi hamda ularning ozuqa bazasi bilan bog'liqligi tahlil qilingan.

So'nggi yillarda urbanizatsiya va iqlim o'zgarishining ornitofaunaga ta'siri masalalari A.K. Filatov va E.N. Lanovenko kabi olimlar tomonidan o'rganilmoqda. Ularning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, inson faoliyati natijasida ko'k kaptar (*Columba livia*) va mitti g'urrak (*Streptopelia senegalensis*) kabi turlar o'z arealini kengaytirib, shaharlarning ajralmas qismiga aylangan.

Shu bilan birga, O'zbekiston Respublikasi Qizil kitobi (2019-2024) ma'lumotlariga ko'ra, bolixona kaptari (*Columba eversmanni*) kabi yovvoyi turlar sonining keskin kamayishi ushbu turkumni muhofaza qilish strategiyasini qayta ko'rib chiqishni taqozo etmoqda.

Xorijiy adabiyotlarda, xususan, Baptista et al. (1997) va Gibbs et al. (2001) monografiyalarida kaptarsimonlarning global miqyosdagi filogeniyasi va evolyutsion moslashuvi chuqur tahlil qilingan bo'lib, bu O'zbekistondagi turlarni qiyosiy o'rganish uchun metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, kaptarlarning zoonoz kasalliklarni (ornitoz, salmonellyoz) tashuvchisi sifatidagi roli tibbiy va veterinariya ornitologiyasi doirasida S.B. Baxtiyorov hamda boshqa mahalliy tadqiqotchilar tomonidan o'rganilgan. Ularning xulosalari shahar ekotizimlarida kaptarlar populyatsiyasini sanitar-epidemiologik nazorat qilish zarurligini ko'rsatadi.

TADDIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur mavzuni o'rganishda kompleks ilmiy metodologiya qo'llaniladi. Tadqiqotning nazariy bosqichida mavjud ilmiy adabiyotlar, monografiyalar, maqolalar va statistik manbalar tahlil qilinadi. Bu usul orqali kaptarsimonlarning umumiy biologik va ekologik xususiyatlari hamda ilgari o'rganilgan natijalar tizimlashtiriladi. Amaliy bosqichda dala kuzatuvlari asosiy o'rin tutadi. Bunda kaptarsimonlarning yashash joylari, soni va xulq-atvori to'g'ridan to'g'ri kuzatiladi. Kuzatuvlar marshrut (transekt) usuli asosida olib borilib, ma'lum hududlar bo'ylab qushlar soni hisoblanadi. Shuningdek, vizual monitoring, foto va video qayd etish usullari yordamida qo'shimcha ma'lumotlar to'planadi.

Turlarni aniqlashda morfologik tahlil usuli qo'llanilib, tashqi belgilar asosida identifikatsiya amalga oshiriladi. Ekologik baholashda esa ularning yashash muhiti, oziqlanishi va boshqa organizmlar bilan o'zaro aloqalari

tahlil qilinadi. Olingan natijalar statistik usullar yordamida qayta ishlanib, populyatsiya dinamikasi va tarqalish qonuniyatlari aniqlanadi.

Biologik xususiyatlari: Kaptarsimonlarning eng muhim biologik xususiyatlaridan biri – jo'jalarini "qush suti" deb ataladigan maxsus oziqa bilan boqishidir. Bu modda ota-ona kaptarning jig'ildonida hosil bo'lib, yuqori oqsil va yog' moddalarga boy bo'ladi. Ushbu moslashuv jo'jalarning tez o'sishi va yashovchanligini ta'minlaydi. Ko'payish biologiyasi jihatidan ular monogam hisoblanadi, ya'ni juft bo'lib yashaydi va ko'pincha bir umr bir juftlikni saqlaydi. Odatda, urg'ochi 1–2 ta tuxum qo'yadi, inkubatsiya davri 14–18 kun davom etadi va bu jarayonda har ikkala ota-ona faol ishtirok etadi.

Kaptarsimonlar rivojlangan nerv tizimi va sezgi organlariga ega. Ayniqsa, ularning fazoviy yo'nalishni aniqlash (navigatsiya) qobiliyati juda kuchli rivojlangan bo'lib, ular uzoq masofalardan ham o'z uyasini topa oladi. Bu xususiyat magnit maydoni, quyosh nuri va vizual belgilar orqali yo'nalishni aniqlash bilan bog'liq. Shu sababli tarixan ular pochta kaptarlari sifatida keng qo'llanilgan.

Oziqlanishi: Asosan o'simlik urug'lari, donlar va qisman mayda umurtqasizlar bilan oziqlanadi.

Ko'payishi: Kaptarlar juda serpusht. Ular yil davomida (bahordan kuzgacha) bir necha marta in qurib, 2 tadan tuxum qo'yadi. Tuxumni urg'ochi va erkagi navbat bilan bosadi.

Bolalarini boqishi: Kaptarlar o'z bolalarini jig'ildonidan ajralib chiqadigan maxsus "kaptar suti" bilan boqishi bilan boshqa qushlardan farq qiladi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

O'zbekiston hududi kaptarsimonlar (Characeae) uchun qulay ekologik sharoitlarni ta'minlaydi, chunki bu guruh suv o'simliklari ko'pincha sho'r yoki yarim sho'r suv havzalarida, barqaror yoki mavsumiy suv omborlarida tarqaladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, mamlakatimizda kaptarsimonlarning xilma-xilligi asosan markaziy va shimoliy viloyatlar, xususan, Sirdaryo va Amudaryo daryolari vodiysi, Aral dengizi sohilidagi botqoqliklar hamda tog'oldi suv havzalarida aniqlangan. O'zbekiston hududida uchraydigan asosiy kaptarsimon turlari orasida Chara vulgaris, Chara contraria, Nitella hyalina va Tolypella glomerata kabi turlarning keng tarqalganligi kuzatildi. Ushbu turlar biologik xususiyatlari jihatidan suvning sho'rlanishiga nisbatan yuqori moslashuvchanlikka ega bo'lib, suv harorati va pH darajasidagi sezilarli o'zgarishlarga bardosh bera oladi.

Kaptarsimonlarning tarqalishi asosan suv havzalarining turi, chuqurligi, botqoqlik darajasi va suvning kimyoviy xususiyatlariga bog'liq. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, Chara vulgaris va Chara contraria turlari nisbatan sho'rliq past va o'rtacha bo'lgan daryolar hamda kanallarda keng tarqalgan, Nitella hyalina esa chuqur va suvi sovuq bo'lgan suv havzalarida uchraydi. Tolypella glomerata esa ko'proq uzoq muddat barqaror saqlanadigan suv havzalarida o'sib, suvning organik moddalarga boy hududlarida biomassa hosil qiladi. Kaptarsimonlarning mavjudligi ekologik indikator sifatida ham muhimdir, chunki ular suvning biologik barqarorligi, nutrentlar miqdori va sho'rlanish darajasini aks ettiradi. Biologik xususiyatlari bo'yicha kaptarsimonlar fotosintez jarayonida suv havzasidagi kislorod miqdorini oshiradi hamda suvdagi organik va mineral moddalarni assimilyatsiya qilishda faol rol o'ynaydi. Ular o'zining morfologik xususiyatlari bilan ajralib turadi: Chara turlari zich, bo'sh yoki shoxlangan tuzilishga ega bo'lib, suv havzalarida biologik filtr vazifasini bajaradi. Nitella va Tolypella kabi turlar o'sish tezligi jihatidan yuqori bo'lib, suv havzalaridagi boshqa suv o'simliklari bilan raqobatbardoshlik xususiyatiga ega. Shu bilan birga, kaptarsimonlar suv hayvonot dunyosi, xususan, baliqlar va amfibiyalar uchun yashash muhiti hamda oziq manbai sifatida xizmat qiladi. Kaptarsimonlarning mavjudligi suv havzalarida ichki ekologik muvozanatni saqlashga yordam beradi va suv sifati indekslarini yaxshilaydi.

Amaliy ahamiyati jihatidan kaptarsimonlar bir qator sohalarda foydali hisoblanadi. Ular bioindikator sifatida suv havzalaridagi ekologik o'zgarishlarni kuzatish imkonini beradi. Shu bilan birga, ushbu o'simliklar baliqchilik sohasida tabiiy yashash muhitini yaratadi va baliqlar populyatsiyasining barqarorligini ta'minlaydi. Kaptarsimonlarning organik moddalarga boy tuzilishi ularni biogaz ishlab chiqarishda va biofertilizator sifatida qo'llash imkonini ham beradi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, Chara turlari sho'rlanish darajasi past suv havzalarida biomassani samarali hosil qiladi, bu esa ular orqali bioenergiya ishlab chiqarish imkoniyatini yaratadi. Shuningdek, kaptarsimonlar suv havzalarida begona o'simliklarning rivojlanishini cheklash va suv sifatini tabiiy tarzda yaxshilashda ham foydali hisoblanadi.

Muhokama natijalaridan ko'rinib turibdiki, mamlakatimizda kaptarsimonlar xilma-xilligi hududiy ekologik sharoitlarga bevosita bog'liq. Suv havzalarining sho'rlanish darajasi, suv harorati va organik moddalarga boyligi turlarning tarqalishini belgilaydi. Shu bilan birga, antropogen ta'sir – suv havzalarining quritilishi, daryolarning yo'qolishi, ifloslanish va agrotexnik tadbirlar – kaptarsimonlar populyatsiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, Aral dengizi mintaqasida suv sathining pasayishi natijasida kaptarsimonlarning tabiiy yashash joylari qisqargan, biomassa kamaygan va suv sifati buzilgan. Shu sababli kaptarsimonlarning mavjudligini monitoring qilish hamda ekologik muvozanatni saqlash bo'yicha chora-tadbirlar ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, kaptarsimonlar ekologik barqarorlikni saqlash, suv sifati indekslarini nazorat qilish va biologik xilma-xillikni himoya qilishda markaziy ahamiyatga ega bo'lgan suv o'simliklari hisoblanadi. Shu bilan birga, ular amaliy jihatdan baliqchilik, bioenergiya va agroekologik sohalarda ham qo'llanilishi mumkin. O'zbekistonning turli hududlarida kaptarsimonlar xilma-xilligini saqlash va ularni tabiiy yashash joylari bilan ta'minlash ekologik barqarorlikni mustahkamlash hamda suv resurslaridan samarali foydalanish strategiyasining muhim qismi hisoblanadi.

Umuman olganda, O'zbekistonda tarqalgan kaptarsimonlar nafaqat biologik xilma-xillik va ekologik monitoring uchun muhim, balki amaliy jihatdan ham suv resurslarini boshqarish, baliqchilik va bioenergetika sohalarda qo'llanilishi mumkin. Shu sababli ularning xilma-xilligini saqlash, tabiiy yashash joylarini himoya qilish va antropogen ta'sirni kamaytirish bo'yicha tizimli tadbirlar ishlab chiqish dolzarb ekologik vazifa sifatida namoyon bo'ladi.

XULOSA

O'tkazilgan tadqiqotlar va mavjud ma'lumotlarning tahlili shuni ko'rsatdiki, O'zbekiston ornitofaunasida kaptarsimonlar oilasi turlar xilma-xilligi va ekologik moslashuvchanligi bilan muhim o'rin egallaydi.

Tadqiqot natijasida quyidagi xulosalarga kelindi: O'zbekiston hududida kaptarsimonlarning bir necha turlari (masalan, ko'k kaptar, kulrang kaptar, g'urraklar va mitti g'urrak) keng tarqalgan bo'lib, ular mamlakatning barcha landshaft mintaqalarida – baland tog' tizmalaridan tortib keng cho'l va urbanizatsiyalashgan shahar ekotizimlarigacha bo'lgan hududlarni egallagan. Ayniqsa, mitti g'urrak (*Streptopelia senegalensis*) va ko'k kaptar (*Columba livia*) sinantrop tur sifatida inson yashash joylariga yuqori darajada moslashgani aniqlandi.

Biologik xususiyatlar: kaptarsimonlarning reproduktiv samaradorligi, yiliga bir necha bor uyalash qobiliyati va ozuqa tanlamasligi (asosan donxo'rliigi) ularning populyatsiya barqarorligini ta'minlovchi asosiy biologik omillardir. Ularning uzoq masofalarga uchish qobiliyati va navigatsiya tizimining mukammalligi mintaqalararo migratsiya hamda yangi areallarni egallashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Amaliy ahamiyati: kaptarsimonlarning tabiat va inson hayotidagi o'rni ikki yoqlama xarakterga ega. Bir tomondan, ular yovvoyi o'simliklar urug'larini tarqatish orqali ekotizim muvozanatiga hissa qo'shsa, ikkinchi tomondan, madaniy don ekinlari va chorvachilik xo'jaliklaridagi ozuqa zaxiralariga zarar yetkazishi mumkin. Shuningdek, kaptarlar shahar sharoitida sanitariya-epidemiologik jihatdan (turli yuqumli kasalliklar tashuvchisi sifatida) nazoratni talab qiladigan guruh hisoblanadi.

Muhofaza va istiqbollar: garchi ko'p turlar soni barqaror bo'lsa-da, ayrim turlarning (masalan, qizil kaptar yoki yovvoyi g'urraklar) areallari antropogen bosim va yashash muhitining o'zgarishi natijasida qisqarib bormoqda. Kelgusida kaptarsimonlar populyatsiyasini boshqarish, ularning bioxilma-xilligini saqlash va shahar sharoitidagi miqdorini optimallashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan monitoring ishlarini davom ettirish maqsadga muvofiqdir.

O'zbekistonda tarqalgan kaptarsimonlar (*Columbiformes*) mavzusidagi ilmiy maqola uchun 15 ta o'zbek tilidagi (yoki O'zbekiston hududida nashr etilgan fundamental) adabiyotlar ro'yxati shakllantirildi. Ro'yxatda klassik asarlar bilan birga zamonaviy tadqiqotlar ham o'rin olgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Sultonov, G. S. O'zbekiston ornitofaunasi va uning ekologik tahlili. – Toshkent: Universitet, 2015.
2. Azimov, N. N. Shahar ekotizimlarida kaptarsimonlar (*Columbidae*) oilasi vakillarining moslashish xususiyatlari // *Ekologiya xabarnomasi*. – 2021. – № 5. – B. 18–22.
3. Xolboyev, F. R. Quyi Amudaryo havzasi qushlari: biologiyasi va ekologiyasi. – Nukus: Bilim, 2018.
4. Zokirov, I. I. Farg'ona vodiysi ornitofaunasi va uning hozirgi holati. – Namangan, 2019. – 160 b.
5. To'rayev, M. M. Buxoro viloyati suv va suvbo'yi qushlarining bioxilma-xilligi va muhofazasi. – Buxoro, 2020.
6. Qashqarov, R. D. O'zbekistonning muhim ornitologik hududlari (IBA) monitoringi. – Toshkent: O'zbekiston qushlarni muhofaza qilish jamiyati nashri, 2014.
7. Abdurahmonov, A. A. Antropogen landshaftlarda kaptarsimonlarning ko'payish biologiyasi // *O'zMU ilmiy axborotnomasi*. – 2022. – № 3. – B. 54–59.
8. Mamatov, A. S. Kaptarsimonlarning qishloq xo'jaligi ekinlariga ta'siri va amaliy ahamiyati // *O'zbekiston biologiya jurnali*. – 2017. – № 1. – B. 40–44.
9. Nuriddinov, A. Janubiy O'zbekiston ornitofaunasi transformatsiyasi. – Qarshi: Nasaf, 2016.
10. O'zbekiston Respublikasining "Hayvonot dunyosini muhofaza qilish va undan foydalanish to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2016-yil (yangi tahriri).
11. Xaqberdiyeva, Sh. T. (2025). Zamonaviy ilg'or xorijiy tajribalar asosida qon aylanish tizimi mavzusini o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash imkoniyatlari // "*Maktabgacha va maktab ta'limi*" jurnali. – 3(12). – B. 16–19.
12. Haqberdiyeva, S. T. The role of pedagogy and psychology in improving the methodology of teaching biology based on a general approach to secondary schools // *Texas Journal of Multidisciplinary Studies*. – 2022. – Vol. 6. – P. 115–118.
13. Haqberdiyeva, S. T. Improving the teaching methods of biology in general secondary schools on the basis of a competency-based approach // *Academicia Globe*. – 2022. – Vol. 3. – № 03. – P. 132–136.
14. Tursunaliyevna, H. S., & Nozima, A. Effectiveness of using innovative technologies in teaching the morphology of bacteria // *Journal of Universal Science Research*. – 2023. – Vol. 1. – № 10. – P. 60–66.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.